

# היאך אתה קורא: 'כי טובים דודיך מיין' או 'כי טובים דודיך'...?

## שו"ת הריב"ש סימן רפד

ובשנים מצאו: מעונה אלהי קדם, וקיימו שנים ובטלו אחד. באחד מצאו כתוב: וישלח את זאטוטי בני ישראל, ובשנים מצאו: וישלח את נערי בני ישראל, וקיימו שנים ובטלו אחד; באחד מצאו כתוב: אחד עשר היא וכו'. ומעתה, לא יקשה לך ההיא דרביה דיואב, אפילו לפי פירושך, שהיה טועה בין זכר לזכר; לפי שבכל ספריהם ג"כ היה כתוב כמו שאנו קורין, ולא היה מחלוקת באותה מלה, והוא לבדו היה הטועה. אמנם, עיקר הפירש בההיא דיואב, כמו"ש ר"ח ז"ל, דרביה דיואב לא טעה, וזכר אמר, כמו שאנו קורין, אלא שלא השגיח בלמדו ליואב, כשהיה קורא בטעות, ושבשתא דעל על. ומשום הכי קראו דוד: עושה מלאכת השם רמיה; דאם המלמד היה טועה, מה רמיה יש בכאן, הלא למד כפי ידיעתו? ועל זה שאל דוד למלמד: היכי אקרייה; שאם יאמר בטעות, כמו שאמר יואב, לא יעשה לו מאומה, כי הוא שוגג שגגת תלמוד; אבל אם יאמר כתקנו, אז עשה מלאכת השם רמיה

מה שהוקשה לך בההיא דע"ז (כט:), דא"ל ר' ישמעאל לר' עקיבא: אחי, היאך אתה קורא: כי טובים דודיך וכו'. איך אפשר בחכם גדול כר"ע, שישתבש בקריאת פסוק שהתינוקות יודעין אותו; אם לא נאמר שהספרים שלהם לא היו נקודים. והקשית עוד, מעובדא דרביה דיואב, המוזכר בב"ב (כ"א:): דאי ר"ע טעי בין דודך לדודיך, הא לא עדיף רביה דיואב מר"ע, ועביד איניש דטעי בין זכר לזכר.

תשובה: אף אם הספרים שלהם היו נקודים, אינו קשה, אי טעי ר"ע בקריאת אותו פסוק. שהרי אפשר שהיה מחלוקת בזאת המלה בספריהם, כמו שיש היום בהרבה מלות, בין מערבי למדינחאי, ובין בן אשר ובין בן נפתלי. והלא אפי' בחלוף התיבות היה מחלוקת בספרים, והיה ספק לחכמים, והוצרכו ללכת אחר הרוב. כמו ששנינו במסכת סופרים: אמר ר"ל = ריש לקיש = ג' ספרים נמצאו בעזרה: ספר מעון, וספר זאטוטי, וספר היא; באחד מצאו: מעון אלהי קדם,

## הרב ראובן מרגליות (המקרא והמסורה עמ' נט-סב)

חכמי התלמוד ותרגום השבעים

העתקת התורה ליונית היא התחלת תקופה חדשה בדברי ימי ישראל, רבותינו חכמי התלמוד בהעריכם תוצאות המפעל ההוא שהסב טשטוש התחומים שבין היהדות להיונית, אמרו כי אותו היום היה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, כי ההעתקה היא שהוציאה את הקדשים לחוץ היא אשר הביאה חולין לעזרת ישראל והסיבה התינונות והתבוללות.

מפעל כזה רב התוצאות מתרשם הוא בספרות, גם אם חכמי האומה ימצאו כי יפה השתיקה שלא להרבות לדון בו, כאשר ידועה מדתם לגנוז ולעבור בשתיקה על דברים שלא מצאו בהם צורך לדורות, ומה גם על אשר לא היה לפי רוחם, על כל זה אי אפשר שלא ימצא מפעל כזה הד בספרות, אם לא מפורש אז באמרות סתומות אשר המעיין יכיר כלפי מי הדברים מכוונים.

בזה ארשום דוגמאות אופייניות אחדות על יחס ספרותינו העתיקה התלמודית לתרגום השבעים

...

בבבלי עבודה זרה כ"ט ע"ב: שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו מהלכין בדרך, מפני מה אסרו גבינות של עכו"ם? השיאו לדבר אחר, אמר לו ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך (בסגול), או כי טובים דודיך (בפת"ח) – אמר לו אין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים, שענין השאלה איך הוא קורא היא לאשר בתרגום השבעים תורגמה מלת דדיך דדיים ...